

Sukeltajaliiton ympäristöohjelma

Sukeltajaliitto ry, hyväksytty Sukeltajaliiton kokouksessa **8.10.2022**



Sisällys

Sisällys.....	2
Päivityshistoria	3
1. Johdanto	4
1.1 Liiton toiminnan kuvaus	4
1.2 Yhteiskunnan silmät veden alla	4
1.3 Mihin tämä ohjelma perustuu?	5
1.4 Historiaa.....	5
2. Tavoitteet	6
3. Sininen hiili	7
4. Sukeltajaliiton ympäristövastuulliset ja kestävä kehityksen periaatteiden mukaiset toimintatavat ja hyvät käytännöt.....	8
4.1 Ympäristöä suojelevat sukellustaidot.....	8
4.2 Sukellustapahtumat.....	9
4.3 Sukellustukialukset	9
4.4 Rantatukikohdat	10
4.5 Ympäristönsuojelu ja saastuttamisen vähentäminen	11
4.6 Vuorovaikutus vesieliöiden kanssa.....	11
4.6.1 Vedenalaisen elämän ymmärtäminen ja kunnioittaminen	11
4.6.2 Kalastaminen ja keräily.....	12
4.6.3 Vesieläinten ruokkiminen.....	12
4.6.4 Tarttuvien tautien torjunta.....	12
4.6.5 Valo- ja äänisaaste.....	13
4.7 Suojelualueet ja kansallispuistot	13
4.8 Vedenalainen kulttuuriperintö	13
4.9 Sukeltaminen ulkomailla	14
4.10 Keinotekoiset riutat.....	15
4.11 Mitä yksittäinen sukeltaja voi tehdä vesiympäristön tilan edistämiseksi?	16
5. Ympäristöohjelman jalkauttaminen	18
5.1 Seurojen ja niiden jäsenten ja yhteisöjäsenten sitouttaminen	18
5.2 Tiedotus ja vaikuttaminen	18
5.3 Tapahtumat	18
5.4 Koulutus.....	19
6. Seuranta ja arviointi	20

Päivityshistoria

8.10.2022	Päivitetty vuoden 2023 tavoitteet ja mittarit
13.10.2021	Alkuperäinen julkaisu Kansainväliseen standardiin <i>ISO 21416:2019, Recreational diving services — Requirements and guidance on environmentally sustainable practices in recreational diving</i> perustuva ympäristöohjelma korvaa Sukeltajaliiton aikaisemmat ympäristöohjelmat.

1. Johdanto

1.1 Liiton toiminnan kuvaus

Sukeltajaliitto ry, Finska dykarförbundet rf, on sukelluksen kansallinen lajiliitto. Liitto edistää suomalaista sukeltamista ja aktiivista liikunnallista elämäntapaa koko elämänkaarella. Liiton jäseninä on sukelluseuroja, sukellusalalla toimivia yhteisöjäseniä ja suoria henkilöjäseniä. Jäsenyyden piirissä vuonna 2020 oli noin 8500 henkilöä. Uuden seuratieokannan mukaan Sukeltajaliiton jäsenseuroja on 84 kunnassa. Liiton jäseninä on hyvin erikokoisia seuroja. Mukana toiminnassa on paljon kooltaan pieniä seuroja ja yli 200 jäsenen seuroja on vain joitakin. Jäsenistön enemmistö on aikuisjäseniä. Liiton toiminta perustuu pitkälti vapaaehtoistyöhön. Toimistolla on palkattuna viisi kokopäiväistä ja yksi osa-aikainen työntekijä, mutta seuroissa ei ole palkattuja työntekijöitä.

Liiton toiminnassa merkittävässä osassa on sukelluskoulutus, jota toteutetaan moniportaisen koulutusjärjestelmän kautta. Suurin osa jäsenkunnastamme on laitesukelluksen harrastajia, jotka harrastavat seurojen järjestämässä tapahtumissa ja itsenäisesti pienemmissä ryhmissä.

Liiton järjestämät tapahtumat ovat kooltaan varsin pieniä, vaikka puhuttaisiin arvokilpailutapahtumasta. Liiton alaisessa kilpailutoiminnassa ei ole pääsymaksullista toimintaa. Kilpailutoimintaan osallistuu vain pieni osa jäsenistöstämme.

Sukeltajaliitto noudattaa vastuullisuustyössään Urheiluyhteisön vastuullisuusohjelmaa huomioiden sukelluksen toimintaympäristön. Vastuullisuusohjelma koostuu viidestä osa-alueesta: hyvä hallinto, turvallinen toimintaympäristö, yhdenvertaisuus ja tasa-arvo, ympäristö ja ilmasto sekä antidoping. Toiminnassamme kannamme vastuun ympäristöstä ja huomioimme kestävän kehityksen.

1.2 Yhteiskunnan silmät veden alla

Sukellusyhteisöllä on ainutlaatuinen kyky tarkkailla vedenalaisen ympäristön tilaa. Tämän kyvyn mukana tulee myös velvollisuus raportoida havainnoista julkisuuteen. Sukeltajat ovat yhteiskunnan silmät veden alla.

Sukeltajaliiton ympäristöohjelma ottaa kantaa siihen, miten Sukeltajaliitto sekä Liiton yhteisöjäsenet ja jäsenseurat jäsenineen voivat toimia vedenalaisen luonnon puolesta puhuvina ympäristövaikuttajina ja samanaikaisesti itse toimia ympäristövastuullisesti ja kestävän kehityksen periaatteiden mukaisesti omassa sukellusharrastuksessaan.

Sukeltajilla on mahdollisuus konkreettisesti edistää vedenalaisen luonnon hyvinvointia monin tavoin, esimerkiksi roskia keräämällä, rantoja puhdistamalla ja vedenalaista luontoa havainnoimalla.

Sukeltajien ja sukelluskouluttajien tulee olla tietoisia sukellusharrastuksen ja sukelluskoulutuksen ympäristövaikutuksista. Heidän tulee minimoida toimintansa haitalliset vaikutukset ja aktiivisesti omilla toimenpiteillään parantaa vesiympäristön tilaa.

1.3 Mihin tämä ohjelma perustuu?

Sukeltajaliiton ympäristöohjelma on laadittu kansainvälisen standardin *ISO 21416:2019, Recreational diving services — Requirements and guidance on environmentally sustainable practices in recreational diving* vaatimusten mukaiseksi.

Sukeltajille suunnattu Sukeltajaliiton *Ympäristövastuullinen sukeltaja* -koulutus täyttää kansainvälisen standardin *ISO 21417:2019, Requirements for training on environmental awareness for recreational divers* vaatimukset.

1.4 Historiaa

Koska sukeltajat pääsevät ja joutuvat näkemään ja kokemaan vesiympäristön tilan omin silmin, ympäristötietoisuus ja ympäristöasioiden huomioiminen on ollut aina voimakasta sukeltajien toiminnassa. Sukeltajaliiton jäsenlehdessä on julkaistu ympäristöön ja sen suojeluun liittyviä artikkeleita säännöllisesti 1970-luvulta lähtien. Ympäristövastuullinen sukellustoiminta sisältyy kaikkien sukelluskurssien koulutusmateriaaleihin.

Sukeltajaliiton ensimmäinen ympäristöohjelma julkaistiin vuonna 1994. Asia nousi strategiselle tasolle pian sen jälkeen, sillä ympäristö on huomioitu Liiton jokaisessa strategiassa vuodesta 1996 lähtien.

Vuonna 2008 Sukeltajaliiton ympäristöohjelma sai uuden alaotsikon, *”Vastuusta vaikuttamiseen”*. Sukeltajien oman vastuullisen toiminnan lisäksi haluttiin korostaa sitä, että sukeltajat liikkuvat harrastaessaan vesistöissä ja pystyvät havainnoimaan ympäristön tilaa ilmentäviä olosuhteita ja lajeja. Pidemmän ajan kuluessa kertyneistä havainnoista muodostuu sarjoja, jotka kertovat muutoksista – hyvistä tai huonoista. Sukeltajien havainnoilla on merkitystä ja käyttöä. Kertomalla havainnoistamme niitä tarvitseville tahoille, tutkijoille ja päättäjille, autamme tekemään Itämeren ja muiden vesistöjen kannalta oikean suuntaisia päätöksiä.

Eräs vuoden 2008 ympäristöohjelman seurauksena syntynyt tuote oli *”Ympäristövastuullinen sukeltaja”* -ohje, joka on ollut käytössä siitä lähtien ja jota on päivitetty säännöllisesti. Tuorein päivitys ohjeeseen on päivätty 8.1.2020.

Liitto on palkinnut ansiokkaasta ympäristön hyväksi tehdystä työstä ympäristöpalkinnolla vuodesta 2016 lähtien. Haluamme haluaa nostaa huomion kohteeksi ympäristönsuojelulliset asiat ja jakaa palkinnon tapahtumalle, kampanjalle, perinteelle tai muulle toiminnalle, jossa myös sukeltajilla on ollut tärkeä rooli. Sukeltajaliitto haluaa kiinnittää huomiota ympäristön tilaan, roskaamiseen, muovien käyttöön ja vahvistaa yhteistyön voimaa erilaisissa ympäristöhankeissa. Palkinnolla Sukeltajaliitto haluaa myös tehdä aiempaa näkyvämmäksi sukeltajien ympäristön hyväksi tekemää työtä ja lisätä sen arvostusta.

2. Tavoitteet

Sukeltajaliiton ympäristöohjelma koskettaa mm.

- snorkkelisukeltajia
- vapaasukeltajia
- sukelluskalastajia
- sukelluksen kilpalajien harrastajia
- laitesukeltajia
- tekniikkasukeltajia
- sukelluskuvaajia
- ohjaajia, Dive Leadereita ja sukelluskouluttajia
- Sukeltajaliiton jäsenseuroja ja yhteisöjäseniä
- Sukeltajaliittoa
- sukellusseurojen tukialuksia
- sukellusseurojen toiminnassa mukana olevia ei-sukeltavia tukihenkilöitä.

Sukeltajaliiton ympäristöohjelma

- määrittelee Sukeltajaliiton, Liiton jäsenseurojen ja niiden jäsenten sekä Liiton yhteisöjäsenten ympäristövastuulliset ja kestävä kehityksen periaatteiden mukaiset toimintatavat ja hyvät käytännöt heidän järjestämässään sukellustoiminnassa
- antaa viranomaisille ja Liiton muille sidosryhmille tietoa harrastesukeltamisen ympäristövaikutuksista, sukellustoiminnan hyvistä käytännöistä, ja sukeltajien roolista vedenalaisen maailman asiantuntijoina
- auttaa Liiton jäsenistöä ja muita sidosryhmiä tunnistamaan hyviä käytäntöjä noudattavat sukellusalan toimijat sekä kotimaassa että kansainvälisesti.

3. Sininen hiili

Rannikkoekosysteemit mm. suojelevat rannikoita eroosiolta ja toimivat kalojen lisääntymisalueina ja kalanpoikasten suojapaikkoina. Ilmastonmuutoksen ehkäisemisen kannalta rannikkoekosysteemien tärkein ominaisuus on kuitenkin se, että ne sitovat itseensä hiiltä, ns. sinistä hiiltä.

Vedenalaiset niityt, kosteikot, marskimaat ja mangrovemetsät sitovat jopa viisi kertaa niin paljon hiiltä kuin trooppiset metsät. Niihin sitoutuu vuosittain jopa puolet maapallon kaiken liikenteen hiilidioksidipäästöistä. Merten hiilinieluihin sitoutunut sininen hiili voi pysyä poissa kierrosta jopa vuosituhansia, kun maaekosysteemeihin sitoutunut hiili pysyy kiertokulun ulkopuolella keskimäärin vain muutamia vuosikymmeniä. Itämerellä merijokasniittyjen sitomat hiilivarastot ovat verrattavissa trooppisten ajokkaiden sekä mangrovemetsien, suolasoiden ja mantereisten metsien sitomien hiilivarastojen suuruuteen.

Ranta- ja satamarakentaminen, teollisuus ja rannikkoalueiden muokkaaminen vesiviljely- ja maatalouskäyttöön tuhoaa rannikkoekosysteemejä hälyttävällä vauhdilla. Niitä tuhoaan 3–4 kertaa nopeammin kuin trooppisia metsiä. Viimeisen 50 vuoden aikana olemme menettäneet vähintään kolmasosan niiden levinneisyysalueesta maapallolla. Näiden tuhojen estäminen on merkittävä keino ilmastonmuutoksen torjunnassa.

Sukeltajaliitto ja sen jäsenseurat pitävät sinisen hiilen ekosysteemien suojelua keskeisenä tärkeänä ilmastonmuutoksen torjumisen keinona. Tietoisuutta sinisen hiilen merkityksestä lisätään aktiivisella tiedottamisella.

4. Sukeltajaliiton ympäristövastuulliset ja kestävän kehityksen periaatteiden mukaiset toimintatavat ja hyvät käytännöt

4.1 Ympäristöä suojelevat sukellustaidot

Huolellinen sukeltaminen suojelee herkkää vesiluontoa.

Monet vesieliöt ovat herkkiä ja voivat vahingoittua, jos niitä kolautetaan kameralla, potkaistaan räpylällä tai jopa jos niitä vain varovaisesti kosketetaan kädellä. Esimerkiksi korallit kasvavat hyvin hitaasti, ja pienenkin palan murtuminen irti korallin rungosta voi tarkoittaa vuosikymmenien kasvun menettämistä.

Sukeltajat voivat ehkäistä pitkäaikaisen vahingon syntymistä sukelluskohteille olemalla varovaisia ja huolellisia.

Kehonhallinta ja virtaviivaiset sukellusvarusteet:

- Sukellusvarusteiden kokoonpanon tulee olla virtaviivainen.
- Mittarit ja vara-annostimet tulee kiinnittää niin, että ne eivät pääse roikkumaan tai laahaamaan.
- Sukeltajien tulee välttää kehonsa, raajojensa ja varusteidensa koskettamista eliöihin, pohjaan ja esim. hylkyihin.

Sukeltajan tulee kouluttautua niin, että hänellä on riittävän hyvät sukellustaidot. Taitoja on ylläpidettävä säännöllisellä harjoittelemisella. Ympäristöä suojelevia sukellustaitoja ovat

- oikea tasapainotus
- oikea sukellusasento
- sammakkopotkun käyttäminen saksipotkun sijasta
- muut ympäristöystävälliset potkutekniikat:
 - sovellettu saksipotku
 - sovellettu sammakkopotku
 - kääntymisessä käytettävä potku (helikopterikäännös)
 - peruutuspotku.

Ennen kuin sukeltaja palaa avovesisukelluksiin tauon jälkeen, tulee hänen kerrata sukellustaitojaan uima-altaassa tai muussa vastaavassa sukelluspaikassa, jossa ympäristön vahingoittamisen riskiä ei ole.

Uusiin sukellusympäristöihin tulee tutustua asiantuntijan opastuksella.

4.2 Sukellustapahtumat

Sukeltajaliiton, Liiton jäsenseurojen ja niiden jäsenten sekä Liiton yhteisöjäsenten järjestämässä sukellustoiminnassa ja sukellustapahtumissa sukellustapahtuman järjestäjä huolehtii, että

- suositetaan omalla lähialueella tapahtuvaa sukeltamista
- leirien ja sukellustapahtumien suunnittelussa otetaan huomioon
 - leiripaikan valinta
 - jätehuollon järjestäminen
- sukelluskohteeksi valitaan mahdollisimman vähän herkkä ympäristö
 - tämä korostuu erityisesti sukelluskursseja järjestettäessä
 - jos on odotettavissa, että sukeltajat saattavat koskettaa pohjaa tai hylkyä, mahdollisimman vähän herkän kohteen valinta on erityisen tärkeää
- veteenmenopaikat ja vedestänousupaikat valitaan niin, että niissä liikkuminen aiheuttaa mahdollisimman vähän eroosion riskiä tai muuta haittaa ympäristölle
 - rannalta sukeltaessa valitaan veteenmenopaikoiksi mahdollisuuksien mukaan laitureita, aallonmurtajia jne.
- valittu sukelluskohde on sopiva sukeltajien osaamis- ja kokemustasolle
- osallistujille asetetaan kohteen mukaan tarvittavat vaatimukset
 - riittävä koulutus
 - riittävät sukellustaidot
- laskeutumis- ja nousuköysiä käytetään aina, kun ne ovat tarpeellisia ympäristön kulumisen vähentämiseksi.

Sukellusvanhin huolehtii, että

- sukelluksen alkubriiffauksessa muistutetaan sukeltajia
 - ympäristövastuullisista hyvistä sukelluskäytännöistä
 - paikallisista ja kohteelle ominaisista ympäristötekijöistä
 - kohteeseen parhaiten sopivista sukellus- ja toimintatavoista
 - oikean tasapainotuksen ja oikean sukellusasennon (trimmin) tärkeydestä
- varustetarkastuksessa kiinnitetään huomiota
 - oikeaan painotukseen (ei ylipainotusta!)
 - varusteiden virtaviivaisuuteen (ei irrallaan riippuvia varusteita!).

4.3 Sukellustukialukset

Liiton jäsenseurojen ja yhteisöjäsenten vastuulla on huolehtia omistamiensa sukellustukialusten kunnosta ja niiden operoimisessa noudatettavista hyvistä käytännöistä. Ympäristön kannalta positiivinen asia on, että yhteiskäytössä olevat sukellustukialukset vähentävät kuormitusta verrattuna siihen, että jokaisella sukeltajalla olisi oma vene. Kolmannen osapuolen tarjoamien tukialuspalveluiden palveluntarjoajaa

valittaessa Sukeltajaliitto, Liiton jäsen seurat ja niiden jäsenet sekä Liiton yhteisöjäsenet kiinnittävät huomiota palveluntarjoajan noudattamiin hyviin käytäntöihin.

Sukellustukialusten tulee huolehtia siitä, että

- pienveneiden lasku- ja nostopaikat valitaan niin, että haitallisia ympäristövaikutuksia syntyy mahdollisimman vähän
 - suositetaan valmiiksi rakennettujen veneluiskien käyttöä
- veneiden pakokaasujen vaikutusta minimoidaan valitsemalla sähkömoottoreita tai nelitahtimoottoreita kaksitahtimoottoreiden sijasta
- ankkureita ei käytetä herkällä pohjille (esimerkiksi korallit, vedenalaiset niityt, levämetsä, hylyt)
- suositetaan mieluummin poijuun kiinnittymistä kuin ankkurointia
- noudatetaan nopeusrajoituksia, mikä vähentää aaltoeroosiota ja pohjan pölyämistä
- potkureita ei käytetä pohjan ja herkän eliöstön läheisyydessä
- pysytään riittävän kaukana lintuluodoista, hylkeidensuojelualueista ja hylkyjen suojeluvyöhykkeistä
- veneiden myrkkymaaleiksi valitaan ympäristöä vähiten kuormittava vaihtoehto
- moottorit huolletaan asianmukaisesti, jolloin niiden päästötkin pysyvät alhaisempina
- pilssivesiä ei lasketa vesistöihin
- jäte- ja käymälävesiä ei lasketa vesistöihin
- osallistujia ja venehenkilöstöä neuvotaan, että roskia tai jätteitä ei saa laittaa veteen
- saatavilla on jäteastioita
 - kannelliset roska-astiat
 - kannelliset tuhkakupit.

4.4 Rantatukikohdat

Liiton jäsen seurat ja yhteisöjäsenet kiinnittävät rantatukikohtia suunnitellessaan ja perustaessaan huomiota

- energiankulutuksen vähentämiseen ja uusiutuvien energiamuotojen mahdollisimman suureen hyödyntämiseen
- veteen ja rantaviivalle tulevien rakenteiden haitallisten ympäristövaikutusten minimointiin
 - laiturit
 - veneluiskat
 - poijut
 - ankkuripaikat
- luonnonvarojen kestävään hyödyntämiseen
 - veden käyttö
- rannikkoekosysteemien suojelemiseen
 - eroosion torjuminen
 - sinisen hiilen ekosysteemien suojeleminen.

4.5 Ympäristönsuojelu ja saastuttamisen vähentäminen

Sukeltajaliiton, Liiton jäsenseurojen ja niiden jäsenten sekä Liiton yhteisöjäsenten järjestämässä sukellustoiminnassa ja sukellustapahtumissa on huomioitava vähintään seuraavat ympäristöä suojelevat ja saastuttamista vähentävät toimenpiteet:

- Sukelluskohteelle kuljetaan pääasiassa kimppakyydeillä.
- Sukelluskohdetta ei ylikuormiteta sukeltamalla siellä liian usein tai liian isoissa ryhmissä.
- Kompessorit huolletaan asianmukaisesti, jolloin niiden päästötkin pysyvät alhaisempina.
- Moottorit ja kompressorit eivät vuoda öljyä, ja jäteöljyt toimitetaan asianmukaisesti keräyspisteisiin, ei luontoon.
- Käymäläjätteet varastoidaan veneessä septisäiliöön, joka tyhjenetään imutyhjennyslaitteen avulla. Niitä ei lasketa vesistöön.
- Veneillessä syntyvä harmaa vesi (tiskaaminen, siivous, peseytyminen) kerätään omaan säiliöön tai septitankkiin.
- Tarpeettoman melusaasteen tuottamista vältetään
 - veneet
 - kompressorit.
- Leirin tai muun sukellustapahtuman aikana käytettävät kertakäyttötuotteet ovat biohajoavia tai kierrätyskelpoisia.
- Roskat ja jätteet kierrätetään asianmukaisesti.
 - Jos leiripaikalla tai venesatamassa on vain sekajäteroskis, kierrätyskelpoiset roskat ja jätteet kuljetetaan paikkaan, jossa niiden lajittelu on mahdollista.
- Kertakäyttöisten tuotteiden sijasta käytetään mahdollisimman paljon kesto tuotteita.
 - kestoastiat kertakäyttöisten sijasta
 - teräksiset/lasiset juomapullot kertakäyttöisten muovipullojen sijasta
 - jne.
- Kierrätetään tai hävitetään kiinteät epäorgaaniset jätteet vastuullisesti
 - paristot
 - CO₂-absorbtiiviatteet.
- Vältetään vesiympäristölle haitallisen kosmetiikan ja aurinkosuojatuotteiden käyttöä.

4.6 Vuorovaikutus vesieliöiden kanssa

4.6.1 Vedenalaisen elämän ymmärtäminen ja kunnioittaminen

Sukeltajien tulee välttää vesieliöiden koskettamista, käsittelyä ja ruokkimista sekä niillä ratsastamista. Tällainen toiminta aiheuttaa eliöille stressiä, häiritsee niiden ruokailua ja muuta normaalia elämää ja voi johtaa epänormaalin aggressiiviseen käytökseen myös normaalisti epäaggressiivisilla lajeilla.

Eläinten kanssa leikkiminen tai niiden käyttäminen toisten lajien ruokkimiseen voi jättää jälkeensä laajaa tuhoa, häiritä paikallista ekosysteemiä ja ryöstää tulevilta sukeltajilta näihin eläimiin liittyvät elämykset.

Sukeltajaliitto suosittelee sukeltajille *Ympäristövastuullinen sukeltaja* -koulutukseen osallistumista, missä sukeltajalla on tilaisuus oppia, kuinka sukeltaminen ja vuorovaikutus vesiluonnon kanssa voi olla ympäristövastuullista ja kestävä kehityksen periaatteiden mukaista.

4.6.2 Kalastaminen ja keräily

Vastuullinen sukelluskalastaminen voi edistää vesiympäristön hyvinvointia. Sukelluskalastus on valikoiva kalastustapa, jossa kalastaja voi päättää jokaisen kalan kohdalla yksilöllisesti kalastaako sen vai ei. Kalastusta voidaan kohdentaa esimerkiksi vieraslajeihin tai rehevöitymistä edistäviin lajeihin, joiden vähentäminen vesistöistä on positiivinen ympäristöteko.

Vastuullinen sukelluskalastaja kalastaa ainoastaan vapaasukeltaen. Hengityslaitteiden käyttö ei kuulu vastuulliseen sukelluskalastamiseen.

Sukelluskalastuksessa ja muunlaisessa vesieliöiden keräilemisessä on noudatettava paikallista lainsäädäntöä ja ohjeistusta. Esimerkiksi rapujen ja simpukoiden kerääminen ruuaksi saattaa tietyin edellytyksin olla sallittua joissakin maissa ja joillakin alueilla, mutta rajoitettua tai kiellettyä muualla.

Elottomienkin esineiden poistamisella ympäristöstä voi olla haittavaikutuksia. Esimerkiksi tyhjt simpukankuoret toimivat monien eläinten asuinpaikkoina, ja ovat tärkeä hiekan ja muiden pohjamateriaalien muodostumisen raaka-aine. Korallien poistamista ympäristöstään tulee vastustaa aktiivisesti kaikissa olosuhteissa.

4.6.3 Vesieläinten ruokkiminen

Vesieläinten ruokkiminen saattaa vaikuttaa harmittomalta, mutta sillä on paljon haittavaikutuksia. Sukellustapahtuman järjestäjän tulee

- tiedottaa osallistujille paikallisesta lainsäädännöstä ja viranomaisohjeista
- selittää osallistujille, mitä haitallisia vaikutuksia eläinten ruokkimisesta todennäköisesti seuraa, esimerkiksi
 - käyttäytymismuutokset
 - luonnoton ja todennäköisesti terveydelle haitallinen ruokavalio
 - riippuvaisuuden syntyminen ruokintaan
 - aggressiivisen käyttäytymisen lisääntyminen
 - levien liikakasvu koralliriutoilla.

4.6.4 Tarttuvien tautien torjunta

Vastuullinen sukeltaja ymmärtää erilaisten vesieliöiden tarttavat taudit ja tarvittaessa desinfioi sukellusvarusteensa siirtyessään sukeltamaan vesistöä toiseen.

4.6.5 Valo- ja äänisaaste

Sukellusvalaisinten, videovalojen ja salamavalojen käyttäminen saattaa aiheuttaa stressiä vesieliöille. Tämä koskee erityisesti yösukelluksia, mutta myös sukeltamista ja kuvaamista päivänvalon aikaan. Vedenalaisia valoja tulee käyttää vastuullisesti ja harkitusti.

Sukelluspullojen täyttäminen on välttämätöntä laitesukellusharrastuksen kannalta, mutta täyttämiseen käytettävät kompressorit ovat äänekkäitä. Retkikompressorissa ei ole vastaavanlaista äänieristystä kuin kiinteästi asennettavissa kompressoreissa. Kompressorin käyttöä aamu-, ilta- ja yöaikaan tulee rajoittaa. Kompressori tulee pyrkiä sijoittamaan täytön ajaksi niin, että maaston muodot ja ympäröivä kasvillisuus rajoittavat äänen leviämistä: esimerkiksi veden pintaa pitkin häiritsevä ääni kantautuu kauas, mutta jos kompressori on sijoitettu rantakallioiden tai puiden taakse, ne voivat rajoittaa äänen leviämistä. Jos lähistöllä on esim. lintu- tai hyljeluotoja, tulee harkita täyttöpaikan sijoittamista vaihtoehtoiseen paikkaan.

Kaikuluotaimella etsitään sukelluskohteita, mutta sitä on käytettävä vastuullisesti. Kalat ja merinisäkkäät voivat häiriytyä kaikuluotaimen äänestä. Kaikuluotaimen käyttö tulisi rajoittaa vain tarpeelliseen.

4.7 Suojelualueet ja kansallispuistot

Sukeltajaliitto, Liiton jäsen seurat ja niiden jäsenet sekä Liiton yhteisöjäsenet

- tukevat luonnonpuistoja, kansallispuistoja ja suojelualueita ja kannattavat uusien perustamista
- noudattavat näiden alueiden sääntöjä
- opastavat jäseniään ja toimintaansa osallistuvia henkilöitä kunnioittamaan näiden alueiden erityislaatuisuutta ja noudattamaan niillä vallitsevia sääntöjä
- tiedottavat jäseniään ja toimintaansa osallistuvia henkilöitä paikallisten puistojen ja suojelualueiden olemassaolosta, säännöistä ja ekologisesta merkityksestä.

4.8 Vedenalainen kulttuuriperintö

Sukeltajat ovat etuoikeutettuja päästessään vierailemaan vedenalaisilla kulttuuriperinnön ja merihistorian muistomerkeillä. Historiallisen merkityksensä lisäksi hylt toimivat myös tärkeinä elinympäristöinä kaloille ja muille vesieliöille. Sukeltajien tulee kunnioittaa ja suojella vedenalaista kulttuuriperintöä.

Vedenalaista kulttuuriperintöä ovat erilaiset jäänteet ihmisen olemassaolosta ja toiminnasta:

- vanhat hylt
- satamapaikat

- linnoitusrakenteet
- uponneet asuinpaikat
- irtoesineet
- padot.

Sukeltajaliitto, Liiton jäsen seurat ja niiden jäsenet sekä Liiton yhteisöjäsenet sitoutuvat kunnioittamaan laivanhylkyjä ja muita veden alle joutuneita kulttuurimuistomerkkejä.

- Hylkyjä ei vahingoiteta.
- Voimassa olevia lakeja ja viranomais määräyksiä noudatetaan.
- Hylkyjen läheisyyteen ankkuroitaessa ollaan erityisen varovaisia.
- Haaksirikoissa menehtyneiden muistoa kunnioitetaan asianmukaisella käytöksellä.
- Hylyistä ei nosteta esineitä ilman hyllyn omistajan lupaa.
- Jos hyllyllä havaitaan merkkejä luvattomasta toiminnasta, siitä ilmoitetaan viranomaisille.
- Uudesta hylkylöydöstä tehdään aina asianmukainen ilmoitus viranomaisille.
- Sukeltajia ja suurta yleisöä tiedotetaan vedenalaisen kulttuuriperinnön merkityksestä ja sen suojelun tärkeydestä.

Hylkysukellus on eräs suosituimmista sukelluksen osa-alueista Suomessa. Hylt halutaan säilyttää myös tuleville sukeltajasukupolville. Sukeltajaliitto, Liiton jäsen seurat ja niiden jäsenet sekä Liiton yhteisöjäsenet haluavat sukeltajien nauttivan turvallisesta, laillisesta ja vastuuntuntoisesta hylkysukeltamisesta.

Vastuullinen sukeltaja kunnioittaa vedenalaista kulttuuriperintöä

- olemalla hyvä esimerkki muille sukeltajille
- valitsemalla sukelluskohteeseen muita kohteita kuin kaikkein hauraimpia hylkyjä
- tuntemalla lait, jotka liittyvät hylkyihin
- tutustumalla hylkyihin siellä, missä se on sallittua rikkomatta tai tuhoamatta niitä
- ottamalla huomioon, että hyllyn sisään sukeltaminen ja erityisesti sukeltajan ilmakuplat hyllyn sisällä kuluttavat hylkyä
- ankkuroitumalla varovaisesti ja ajatuksella hyllyn läheisyyteen
- edistämällä hylkykohteiden poijutusta
- edistämällä turvallista ja vastuullista hylkysukeltamista.

4.9 Sukeltaminen ulkomailla

Suomalaiset sukeltajat nauttivat ulkomailla sukeltamisesta laajasti erilaisissa ympäristöissä: koralliriutoilla, valtamerillä ja arktisilla vesialueilla. Parhaimmillaan kyseessä voi olla vastuullinen ekoturismi, pahimmillaan sukellusmatkailulla voi olla haitallisia vaikutuksia.

Sukeltajien tulee tehdä harkittuja päätöksiä matkakohdetta ja paikallisia palveluntarjoajia valitessaan. Palveluntarjoajaa valitessa tulisi kiinnittää huomiota heidän sitoutumiseensa hyvien käytäntöjen noudattamiseen. Paikallisia lakeja, viranomais määräyksiä ja ympäristönsuojelua koskevia ohjeita tulee noudattaa.

Sukellusmatkailulla voi olla runsaasti myönteisiä vaikutuksia:

- työn ja toimeentulon lähde paikallisille asukkaille
 - sukelluskeskukset
 - sukellustukialukset
 - majoituspalvelut
 - ravintolapalvelut.
- Sukellusmatkailun tarjoamat toimeentulomahdollisuudet voivat olla ympäristöstävällisempi vaihtoehto, esimerkiksi sukellustukialuksen päällikkönä toiminen verrattuna kalastajan ammattiin.
- Sukellusmatkailu voi olla paikallisten asukkaiden näkökulmasta hyvä perustelu ja kannuste vesiympäristön suojelemiselle.
- Jos vesieliöt ovat arvokkaampia matkailijoiden houkuttimena kuin ravintona, niitä ollaan halukkaampia suojelemaan.
- Jos sukellusalan palveluntarjoajilla on hyvät suhteet paikallisiin kalastajiin, kalastajia on helpompi motivoida olemaan kalastamatta sukelluskohteilla.
- Sukellusmatkailu saattaa edistää suojelualueiden ja kansallispuistojen perustamista kohdemaissa.

Ulkomailla sukeltaessaan vastuullinen sukeltaja

- ei kerää tai osta koralleja, simpukoita eikä muita vastaavia matkamuuistoja
- ei ruoki kaloja eikä osallistu kalojenruokkimissukelluksille
- ei kosketa eikä vahingoita kasveja, kaloja, koralleja eikä muita eläimiä
- ei pöllytä pohjaa
- ei osallistu haiden ruokintasukelluksille
- ei osallistu delfiinisukelluksille, valas- tai hyljesafareille eikä muuhun eläimiä stressaavaan turistitoimintaan
- valitsee sukellusoperaattorin, joka osallistuu erilaisiin poijutus- ym. koralleja ja sinisen hiilen ekosysteemejä suojeleviin projekteihin
- valitsee sukellusoperaattorin, joka ankuroitumisen sijasta kiinnittyy poijuun aina kun se on mahdollista
- valitsee sukellusoperaattorin, joka on sitoutunut ympäristövastuullisiin toimintatapoihin ja kestäväen kehityksen periaatteisiin
- huolehtii omat roskansa ja jätteensä pois
- välttää koralleja vahingoittavien aurinkovoiteiden ja meikkien käyttämistä.

4.10 Keinotekoiset riutat

Sukeltajaliitto, Liiton jäsen seurat ja niiden jäsenet sekä Liiton yhteisöjäsenet haluavat edistää ja tukea kotimaassa ja ulkomailla tarkoituksellisesti upotettavien hylkyjen ja muiden keinotekoisien riuttojen

perustamista edellyttäen, että hankkeet toteutetaan asianmukaisten ympäristövaikutusten arviointien jälkeen.

Keinotekoinen riutta

- voi suojella rannikkoa eroosion vaikutuksilta
- toimii kalojen ja muiden eliöiden tärkeänä elinympäristönä
- voi ohjata sukellustoimintaa pois herkemmillä ja enemmän suojelua kaipaavilta kohteilta ja vähentää niihin kohdistuvaa rasitusta
- voidaan harkitusti sijoittaa helposti saavutettavaan paikkaan, jolloin kohteelle pääseminen kuluttaa vähemmän resursseja
- voi toimia sukellusmatkailun vetovoimatekijänä.

4.11 Mitä yksittäinen sukeltaja voi tehdä vesiympäristön tilan edistämiseksi?

Sukeltaja voi myönteisellä ja proaktiivisella suhtautumisella ympäristövastuullisiin toimintatapoihin henkilökohtaisesti edistää vesiympäristön tilan myönteistä kehitystä ja sinisen hiilen ekosysteemien suojelua sekä toimia kannustavana esimerkkinä muiden toimijoiden suuntaan.

- Noudata kestäväen kehityksen periaatteita käytännössä sekä omassa arkielämässä että harrastuksissa esimerkiksi
 - suosimalla sukeltamista omalla lähialueella
 - suosimalla kimppakyytejä
 - vähentämällä hiilijalanjälkeä
 - vähentämällä jätettä
 - kierrättämällä.
- Tee havaintoja ja raportoi sukelluskohteiden tilasta ja tilan kehityksestä.
- Järjestä rantojenpuhdistustapahtumia järjestäminen ja osallistu niihin Sukeltajaliiton turvaohjeita noudattaen.
- Kerää muovia, vieheitä ja muita roskien veden alta sukellusten yhteydessä.
- Poista haamuverkkoja. Sukellusturvallisuuteen on kiinnitettävä erityistä huomiota.
- Osallistu vesiluonto- ja muihin ympäristötietoisuutta lisääviin koulutuksiin.
- Tiedota suurta yleisöä vesiympäristöä uhkaavista haittatekijöistä, kuten
 - muovijäte
 - mikromuovit
 - kemialliset saasteet.
- Raportoi havaituista ongelmista tai ympäristövahingoista viranomaisille ja tiedota niistä suurelle yleisölle.
- Osallistu ympäristönsuojeluhankkeisiin ja tue niitä.
- Osallistu vedenalaiseen tutkimustoimintaan ja kansalaistiedehankkeisiin.
- Osallistu poijutushankkeisiin ja tue niitä.
- Ylikalastuksen ehkäiseminen
 - suosi paikallisia, kestävästi tuotettuja kala- ja merieläintuotteita
 - vältä uhanalaisia, harvinaisia ja kaukaa tuotettuja kala- ja merieläintuotteita.

- Osallistu paikallisiin suojeluhankkeisiin ja sinisen hiilen ekosysteemien suojeluun ja tue niitä.

5. Ympäristöohjelman jalkauttaminen

5.1 Seurojen ja niiden jäsenten ja yhteisöjäsenten sitouttaminen

Ympäristöohjelma hyväksytään Liiton vuosikokouksessa, jolloin jäsenistö sitoutuu sen noudattamiseen. Myös ohjelman päivitykset hyväksytään vuosikokouksessa. Sukeltajaliiton hallitukseen nimetään kestävän kehityksen vastuhenkilö.

5.2 Tiedotus ja vaikuttaminen

Liiton viestinnän pääkanavia ovat Sukeltaja-lehti, kotisivut, sähköiset uutiskirjeet ja sosiaalinen media.

Vuonna 2023 Liiton ympäristöviestinnän painopistealueet ovat

- ~~uudesta~~ ympäristöohjelmasta ja siihen liittyvistä koulutuksista tiedottaminen
- siniseen hiileen liittyvän tietoisuuden lisääminen
- seura- ja yhteisöjäsentason toimenpiteistä ja vaikuttamismahdollisuuksista tiedottaminen
- yksilötason toimenpiteistä ja vaikuttamismahdollisuuksista tiedottaminen.

Liitto edistää sukeltajien tekemien havaintojen toimittamista tiedeyhteisön ja päättäjien käyttöön.

Liitto järjestää yhteistyökumppaniensa kanssa vesiympäristön ja sinisen hiilen ekosysteemien suojelemiseen liittyviä kampanjoita ja tapahtumia sekä osallistuu muiden toimijoiden kampanjoihin ja tapahtumiin.

5.3 Tapahtumat

Vuoden 2023 aikana Liitto

- jakaa ympäristöpalkinnon
- järjestää ympäristövastuullisuuden teemawebinaareja
- tukee ja kannustaa seuroja rantojen puhdistustoiminnassa ja tiedottaa puhdistustapahtumista
- osallistuu Itämeripäivän tapahtumiin.

5.4 Koulutus

Sukeltajaliiton kurssivalikoimassa on yli 50 erilaista kurssia. Kurssien oppimateriaalit ovat Liiton Dyykki-oppimisolustalla sähköisessä muodossa; paperisia oppimateriaaleja ei enää käytetä.

Sukellusympäristöstä ja ympäristövastuullisesta sukeltamisesta opetetaan eri sukellus-, ohjaaja- ja kouluttajakursseilla.

Liitto on julkaissut lajintunnistuskortit, joiden tarkoitus on tutustuttaa sukeltajia suomalaisen vesiympäristön kasveihin ja eläimiin. Liitto on myös julkaissut *Sukeltajan vesiluonto* -kirjan.

Vuonna 2023 Liitto julkaisee

- *Ympäristövastuullinen sukeltaja* -kurssin, jolla sukeltaja voi syventää ja vahvistaa vastuullisuuteen liittyvää osaamistaan
- *Ympäristövastuullinen sukellusseura* -kurssin, joka auttaa seurajohtoa ja sukellustapahtumien järjestäjiä sukellustoiminnan hyvien käytäntöjen soveltamisessa seuran toimintaan ja tapahtumiin.

Liitto edistää vedenalaiseen biologiaan ja arkeologiaan liittyvää kansalaistiedettä ja valmistelee siihen liittyvien koulutusten käyttöönottoa.

6. Seuranta ja arviointi

Ympäristövastuullinen sukeltaja ja Ympäristövastuullinen sukellusseura -kursseiden materiaalit valmistuvat ja julkaistaan Dyykki-oppimisympäristössä jäsenistön käyttöön. Koulutuksen suorittaneiden henkilöiden määrää seurataan.

Kansalaistieteeseen liittyviä toimintamahdollisuuksia on edistetty meribiologian ja makean veden biologian pilottikursseiden muodossa, ja kursseihin liittyvien Dyykki-materiaalien tuotanto on aloitettu. Meriarkeologian koulutusten osalta yhteistyö Suomen Meriarkeologisen seuran kanssa on tiivistynyt.

Seurataan myös

- julkaistujen ympäristöteemaisten artikkelien ja muiden julkaisujen määrää
- järjestettyjen ympäristöteemaisten webinaarien, tapahtumien ja kampanjoiden ja niihin osallistuneiden määrää
- eri tilaisuuksien yhteydessä pidettyjen ympäristöteemaisten alustusten määrää.

Otetaan käyttöön työkalu, jolla seurat voivat ilmoittaa tekemänsä rantojenpuhdistukset ja niissä kerätyn roskan määrän ja laadun.